

Ons Vorstenpaar verlaat op 25 Oktober het Goeverneurshuis van Brugge.

met geduld wachte het den dag af, waarop het eindelijk mogelijk zou zijn uit die stellingen te treden, den vijand te verslaan en hem te verjagen.

Het jaar 1918 bracht dien zoo vurig verlangden dag mee. Amerika, nieuwe en machtige bondgenoot, had den druk van zijn grootsche en geestdriftige poging gevoegd bij die van de overige naties: dat deed den geduchten vijand wankelen.

Dit oogenblik verkoos het Belgisch leger.

Den 28en September, bij het aanbreken van den dag, spant het al zijn kracht in en valt de vijandelijke linies aan: met een enkelen, doch onweerstaanbaren en grootschen ruk overwint het den kam van Vlaanderens grond, welke tot dan toe aan de aanvallen van de moedigste troepen had weerstaan.

Na die gedenkwaardige dagen viel het den vijand voortdurend aan en vervolgde hem aan

de zijde van de verbonden legers tot den dag, waarop de vijand gedwongen werd te verklaren, dat hij overwonnen was.

Ik besluit dit beknopt verhaal van onze krijgsverrichtingen en zeg tot u allen: met trots kan België terugzien op de taak, door zijn leger vervuld; in den loop van dezen strijd zonder weerga heeft het leger ten volle zijn plicht gedaan; het heeft het nationale aanzien en den roem van onze wapenen hoog opgevoerd; het heeft aan de gansche wereld een onschatbaren dienst bewezen.

Ik heb een anderen plicht te vervullen, namelijk getuigenis af te leggen van de prachtige krijgsmansdeugden van de geallieerde legers, die op den vaderlandschen bodem hebben gestreden, in broederlijke vereeniging met de onze en allen bezielde met eenzelfde ideaal en eenzelfde offervaardigheid.

Eere der soldaten van Frankrijk, Engeland en Amerika, die ons ter hulp zijn gesneld.

Eerbiedig buig ik mij neer voor hen, die zijn gesneuveld, en die in onzen, ten eeuwigen dage, heiligen bodem rusten; erkentelijk zal België hun roemrijk aandenken bewaren.

Eere ook aan onze dooden, onze roemrijke dooden; aan hen, die zijn gevallen in het aanzicht des vijands, op de slagvelden en voor 't executiepeleton; aan hen, die het leven hebben verloren in den ijzdraad langs de Hollandsche grens; aan hen, die laf vermoord zijn geworden; aan hen, die in de gevangenissen en in de gruwelijke concentratiekampen martelingen hebben geleden; aan hen, die van leed en ellende zijn omgekomen.

Allen hebben den dank van het vaderland verdiend.

Hun namen wezen toegevoegd aan die van de strijders van 1830, in ons Pantheon ginder, op het Martelaarsplein.

Mijne Heeren,

Ik hecht er prijs aan, het bezette land geluk te wenschen met zijn edele houding onder het Duitse juk.

Eerst denk ik aan de ouders der soldaten, welke nagenoeg vier en een half jaar van de minste tijding bleven verstoken, terwijl de strijders der andere legers met hun bloed- en aanverwanten in verbinding bleven, en de eenen zoowel als de anderen uit deze hartelijke briefwisseling en uit periodieke verloven, de noodige versterking hunner krachten putten, bleven de Belgen van 't buitenland en van 't binnenland gescheiden door een muur, die met den dag moeilijker te overschrijden bleek.

Ten spijt van de vernuftige en bewonderenswaardige pogingen dergenen, die met gevaar voor hun vrijheid, zich hebben ingespannen om een zoo druk mogelijk verkeer in stand te houden, heeft de oorlog, onzen kinderen aan het front en hun ouders bij den naard, de oneindig gerekte foltering doen ondervinden van te leven en te lijden, zonder te weten welke toekomst hun te wachten stond.

Met welke manhaftigheid werd door 't gansche Belgische volk, die zoo langdurige en zoo wreede proef doorstaan.

Dag aan dag moesten zij iets nijpends toevoegen aan de stoffelijke ontberingen, aan de bezorgdheid voor den dag van morgen, aan de stijgende ellende.

De veelvuldigheid der werken van onderstand, zoo prachtig ontloken, naarmate de behoeften zich lieten gevoelen, heeft tempering in de scherpeheid van zulk regiem gebracht.

Men heeft alle maatschappelijke standen, met eenzelfden geest van eensgezindheid en genegeheid beziel, in innig verband tot elkaar zien treden om smart en onheil te lenigen; eens te meer hebben de vrouwen getoond, wat men mag verwachten van hare goedheid en van het heldel doorzicht, dat haar de te heelen wonden en de te troosten smart doet ontdekken.

De edele gevoelens van solidariteit hielden in gansch het land de hechtste banden bijeen, en

zij zijn het levend bewijs eener in de toekomst onverbreekelijke eendracht.

De op edele wijze gedeelde en met een hoog hart gedragen smart is een gemeenschappelijk erfdeel geworden; zij heeft door den tijd heen, onder de bevolking, dat rein vertrouwen gehandhaafd, hetwelk de gebeurtenissen ten volle gerechtvaardigd hebben.

Mijne Heeren,

Men zou niet begrijpen, dat de vruchtbare eendracht, waar de Belgen, tijdens den oorlog zulk een prachtig voorbeeld van hebben gegeven, reeds, daags na de bevrijding van het grondgebied, plaats zou maken voor ijdele twisten.

Deze eendracht behoort in de huidige omstandigheden te blijven bestaan.

Dit is de bestaansreden voor de samenstelling van het nieuwe ministerie, dat zich bereid heeft verklaard, waar zij was onderbroken, de moeilijke taak over te nemen, welke de twee vorige kabinetten hebben verricht met een vaderlandsliefde, die nooit heeft gefaald.

Het Land zal er zich in verheugen dat de volksvertegenwoordiging weer met de regeering in verbinding treedt, in afwachting dat spoedig de dag aanbreekt waarop het door middel van de verkiezingen geraadpleegd zal kunnen worden, nadat zij, die door den oorlog uit het land werden verwijderd, teruggekeerd zullen zijn, en na de noodige voorbereiding.

Uit het leed, gelijkelijk met geduld gedragen, zijn gelijke rechten geboren ter uitdrukking van 's volks verzuchtingen.

De regeering zal bij de Kamer een voorstel indienen, om, in vaderlandslievende verstandhouding, de oude hindernissen weg te ruimen en de nationale raadpleging plaats te doen hebben op den grondslag van gelijk stemrecht voor al de mannen, die den leetijd hebben bereikt, vereischt om de burgerlijke recnten te kunnen uitoefenen.

Tot deze raadpleging plaats zal kunnen hebben, zal het parlement zich uit te spreken hebben over een reeks dringende wetten, waarvan het doel zal zijn de onmiddellijke gevolgen van den oorlog te keer te gaan, inzonderheid ter bewerking van den spoedigen terugkeer van allen, die, om verschillende oorzaken, van den vaderlandschenden grond verwijderd zijn gehouden.

's Lands bestuur, gedurende de lange bezetting onderste boven gekeerd, moet worden hersteld met eenzelfde aandrift, als waarvan onze soldaten in kritische oogenblikken getuigen.

Dit groote werk vereischt de medewerking, benevens de ministers en hun departementen, van regeeringskommissarissen, van vakkundigen of specialisten, met name uit de leiders onzer bedrijven, de financiewereld en de volksklasse gekozen.

Van deze nieuwe samenwerking van al de levende machten der natie, kan het land de volle ontwikkeling van zijn leefbaarheid en van zijn economische ontplooiing naar buiten verwachten.

In samenwerking met deze Raden van State, zullen de bevoegde ministers de zoo beproefde arbeidersklasse begiftigen met wat noodig is voor hare lichamelijke, zedelijke en verstandelijke ontwikkeling, ter naleving van de grondbeginselen eener welbegrepen volkshygiëne en ter doelmatige bestrijding van de drankplag.

De beoefening van den godsdienst, die in de dagen van smartelijke beproeving, voor de geloovigen een zoo troostende toevlucht was, is in het leger nooit een belemmering voor den vriendelijken omgang geweest; hoe zou dan uit een verschil van inzicht op dat gebied een bron van verdeeldheid in het burgerlijk en politiek leven kunnen ontwellen?

De wetten en dezer uitvoering behooren samen te werken om van deze beginselen een werkelijkheid te maken.

De zoo veelomvattende taak van 's Rijks voeding tijdens den oorlog, welke te midden der bezwaren van de ure, dank zij den steun van de Vereenigde Staten, van Spanje en van Nederland, ten uitvoer kon worden gebracht, zal moeten aangehouden worden met de medehulp der inrichtingen, die tot dusver den last op zich genomen hebben en die niet zullen weigeren aan de regeering hun zoo toegewijde en vernuftige diensten te verleenen, met zich aan het ministerie van Nijverheid en Arbeid te verbinden.

Eveneens behoort het Aankoopkantoor, hetwelk onder Staattoezicht fungeert, en aan het ministerie van Economische zaken is verbonden, zijn bedrijvigheid op peil te houden ter herinrichting der nijverheid en ter nieuwe voorziening van grondstoffen.

De weergalooze schade en verwoestingen door den oorlog aan de partikulieren veroorzaakt, zullen, in een gemeenschappelijk belang, volledig en snel herstel vorderen.

De uitwerking dier verdelgingen heeft uitgewezen hoezeer alles in het economisch leven in elkander grijpt: de fabriek staat tot de arbeiders gelijk de arbeiders tot de handelaars en deze tot de vrije beroepen staan.

Vernieling van een onderdeel volstaat om het gansche raderwerk stop te zetten.

Deze solidariteit gebiedt het sluiten van een eerlijk verbond tusschen kapitaal en arbeid, verbond van onderlinge medehulp en van streven, met billijke en stelselmatige verdeeling der machten van dat gemeenschappelijk streven, ten einde paal en perk te stellen aan twisten, welke, door hun scherpheid zelve, de belangen van beide partijen benadeelen.

Als de wetgever zal worden aangezocht zulke belangenvereniging te bekrachtigen, namelijk ter vergemakkelijking der mededinging op vreemde markten, zal de regeering er voor zorgen, om terzelfdertijd en door dezelfde bekrachtigingen, inzonderheid door de syndikale vrijheid, het evenwicht te verzekeren tusschen de belangen van werkgevers en werknemers, wanneer zulke belangen in strijd mochten zijn.

De noodzakelijkheid van een vruchtbare een dracht vereischt de oprechte samenwerking van eenzelfde vaderland, zonder onderscheid van

oorsprong of taal; op dit gebied der talen zal de strengste gelijkheid en de volstrekte gerechtigheidszin voorzitten bij het uitwerken der ontwerpen, die de regeering aan de nationale vertegenwoordiging onderwerpen zal.

Op die wijze zal een verstandhouding ontstaan, die de eenheid en onverdeeldbaarheid van het Land zal bestendigen, zooals zij zich gedurende den oorlog geopenbaard hebben door zooveel bloedoffers.

Een wederkeerige eerbied der belangen van Vlamingen en Walen moet het bestuur doordringen, elkeen de zekerheid geven, in zijn taal verstaan te worden en hem zijn volle verstandelijke ontwikkeling te verzekeren, namelijk in het hooger onderwijs.

Dat de ambtenaar, de magistraat, de officier de taal moet kennen van hen, die zij besturen, is een grondregel der billijkheid. Het belang zelf van het Land brengt mee, dat elke van onze twee bevolkingen in hare taal ten volle hare persoonlijkheid, hare oorspronkelijkheid, hare verstandelijke gaven en haren aanleg voor kunst ontwikkelen kunne. De regeering zal het parlement voorstellen van nu af aan de grondvesten te leggen van een Vlaamsche Hoogeschool te Gent, benoudens het recht van de Kamers, die uit de verkiezingen zullen ontstaan, de bepaalde vormen en wijzen te regelen.

Voor de drijfverijen van hen, die op het pijnlijk uur dat de toekomst van het Land in gevaar was, tot doel hadden het heelemaal ten val te brengen is geen amnestie denklijk; de Vlaamsche bevolking zelf heeft die drijfverijen reeds geschandvlekt, maar de schuldigen moeten de strengheid van een rechtvaardige straf ondergaan.

De opschorsing van de werking van het Gerrecht, aan de rechterlijke macht gedurende den harten tijd van de bezetting opgelegd, was stellig oorzaak dat vele zaken achterstallig zijn en de algemeene ontredde van het handelsleven schijnt den toestand nog te zullen verergeren. Deze gebeurtenissen doen het uur slaan van diepgaande hervormingen in de rechterlijke inrichting; hervormingen, die sedert lang gewenscht werden door rechtsgeleerden en rechtsbedeelden,

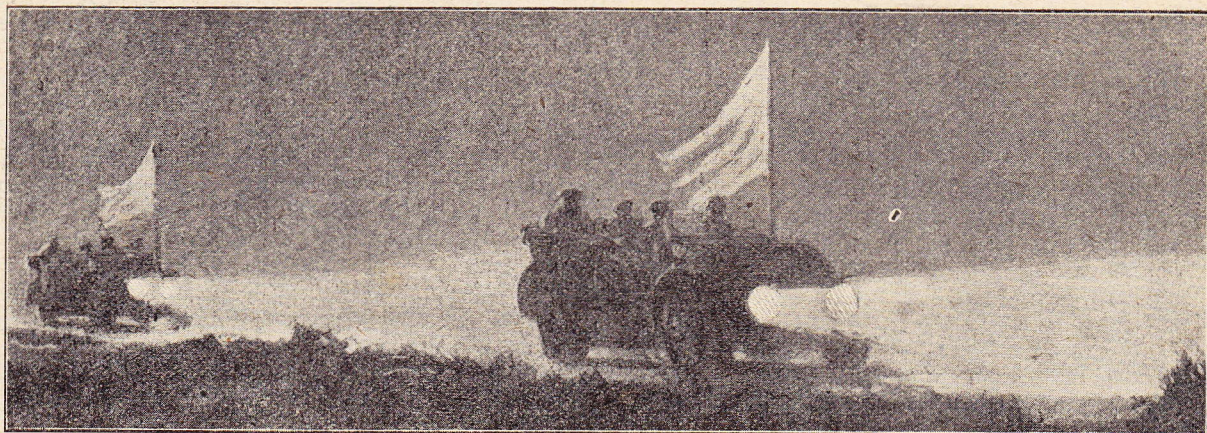
Mijne Heeren,

Door de volharding, het stoïcisme, den heldenmoed van zijn leger en van zijn volk, heeft België de sympathie en de bewondering van de wereld veroverd. In hare oogen, werd het sedert de eerste dagen van de tragische krisis waarin het geslingerd werd, de genielijde uitdrukking van de zaak van het Recht.

Steeds getrouw aan zijne plichten en ten onrechte aangevallen, heeft het de wapenen opgenomen om zijne eer en zijne onafhankelijkheid te verdedigen.

Het treedt uit den strijd, gekneusd, doch trotsch en met glorie omgeven.

Het zegevierende België, niet meer omkneld door de onzijdigheid, opgelegd door de verdragen, waarvan de oorlog de grondslagen heeft geschikt, zal volkomen onafhankelijk zijn.

Auto's der Duitsche afgevaardigden, die de onderhandelingen over den wapenstilstand voerden.

Die verdragen, welke zijnen toestand in Europa bepaalden, hebben het niet beschermd tegen den afschuwelijken aanslag. Zij mogen de crisis, waarvan het land het slachtoffer was, niet overleven. België, hersteld in al zijne rechten, zal zijne zaken volgens zijne behoeften en zijne strevingen oppermachtig regelen. In zijn nieuw statuut zal het de waarborgen moeten vinden, die het moeten bevrijden van het gevaar van volgende aanvallen. Het zal de plaats innemen, die met zijne waardigheid en zijnen rang overeenstemt, in de aanstaande internationale regeling, gegrond op de rechtvaardigheid.

De vreemde inval en bezetting hebben aan het land, aan zijne inwoners en aan hunne goederen, aan zijne nijverheid, aan zijnen handel en aan zijnen landbouw ontzaglijke schade toegebracht, welke de vijand volkomen herstellen moet.

Van het begin der vijandelijkheden af trachtte België, om te voldoen aan zijnen plicht op internationaal gebied, te vermijden, dat de oorlog zich ook tot het konventioneel Kongo-gebied zou uitstrekken. Vergeefsche moeite!

Ook hier verplichtte de aanval van Duitschland ons tot den strijd. Ons koloniaal leger deed zijn plicht ten volle onder soms zeer moeilijke omstandigheden. De gebeurtenissen van den oorlog in Afrika, de gehechtheid van de inlandsche bevolkingen aan de Regeering, de gedane vooruitgang hebben onverbreekbare banden tusschen België en Kongo gesmeed.

België heeft bij het overnemen van Kongo-land plechtig en uit eigen beweging verklaard: de bescherming en het welzijn van de inboorlingen zullen wij in de eerste plaats ter harte nemen, dit is overigens een vereischte in 't belang van de ontwikkeling der kolonie; en wij zijn vast besloten ons alle noodige offers op te leggen, om onze beschavende zending in Afrika voort te zetten en te voltrekken.

De natie zal er naar streven in de kolonie de vervoerwegen te vermeerderen, een hoofdw waarde om hare groote natuurlijke rijkdommen

te waarde te maken. Zij beschouwt haar koloniaal gebied als een eerste vereischte van haar opbeuring en van haar grootheid in de toekomst.

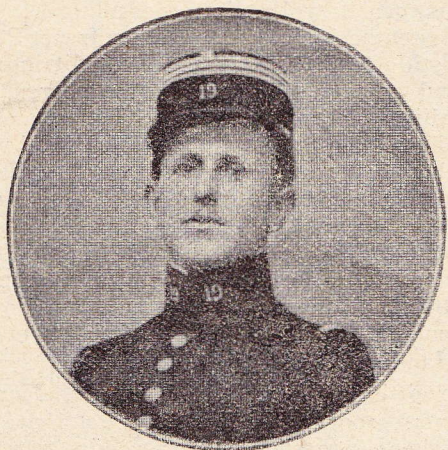
De openbare meening, vroeger al te onverschillig voor wat daarbuiten leefde, verdiepte zich in besprekingen over binnenlandsche vraagstukken. Thans, door de ervaring geleerd en bewust van de plaats, welke België in de wereld heeft verworven, zal zij, met vaderlandslievende zorg hare aandacht wijden aan de buitenlandsche kwestie en zal zij aldus een krachtige steun zijn voor den arbeid der regeering.

De sterke banden van vriendschap, die België om zich heen gevoelt, zullen, ik weet het, in den vrede even hecht blijven, als zij onder de beproevingen van den oorlog hecht zijn gebleken. Die vriendschap zal het land helpen bij het herstellen van zijn economisch leven.

Langs den weg van handelsovereenkomsten met de groote verbondene rijken, zal België van deze moeten verkrijgen, dat nieuwe afzetgebieden vrij en ruim zullen opengezet worden en dat de toekomst van de Antwerpsche haven worde verzekerd.

De natie brengt een luide en eensgezinde hulde aan al de geallieerde en geassocieerde rijken, die met haar dezen heroïschen oorlog voor de verdediging van Recht en Vrijheid hebben uitgevochten tot de zege: aan Frankrijk en aan het Britsche rijk, aan hunne soldaten en hunne zeehelden, wier heldendaden de wereld hebben doen trillen van bewondering, aan het Amerikaansche volk, dat België heeft gered van den hongersnood, en welks zonen over den Oceaan zijn getrokken om de kracht ten dienste van het Recht te stellen; aan Italië, waar onze zaak zulke vurige sympathie heeft verwekt; aan Japan, aan Servië, dat zooveel heeft geleden en gestreden.

De gemeenschappelijkheid van de offers, van het lijden en van de hoop, heeft tusschen hen en ons een vriendschap en een zedelijke solidariteit gesmeed, die door den tijd niet zal verzwakt worden.

Kapitein Lhuillier, die aan de Fransche voorposten in den avond van 7 November de Duitsche afgevaardigden, die de wapenschorring kwamen vragen, ontving.

Mijne Heeren,

Onder de groote lessen van dezen oorlog is er geene die aangrijpender is dan de politieke en maatschappelijke ontreddeering van natiën, die voorheen zoo voorspoedig waren.

Orde is de grondslag van het maatschappelijk leven; zonder haar kan het zich niet ontwikkelen. Maar de vruchtbare orde bestaat niet in een opgelegde onderworpenheid, noch in de uitwerkselen van een uiterlijken dwang; zij moet bestaan in de overeenkomst van de harten en van den wil. Zoo blijkt de geest van broederlijkheid en verstandhouding een burgerplicht met hetzelfde recht als de zorg om de orde te handhaven.

Aan het werk dus, Mijne Heeren! Dat God u helpe om van België een steeds eensgezind Vaderland te maken, meer en meer waardig om door zijne kinderen bemind te worden. »

Onder luid gejuich van: «Leve de Koning, Leve de Koningin», verlieten hunne majesteiten de vergaderzaal.

Daarna bezocht de Koning het stadhuis: een verslag hierover luidde als volgt:

«De prachtige, oude Gothische zaal was vanaf 4 uur reeds stampvol. Al wat Brussel bezit aan hooge persoonlijkeden was tegenwoordig. Het diplomaten-korps voltallig. Wij ontwaren de h. h. van Vollenhoven, gezant der Nederlanden, markies de Villalobar, gezant van Spanje, Brand-Whitlock van de Vereenigde Staten, Defrance van Frankrijk, F. Hydeveilliers van Engeland, enz; de nieuwe ministers Delacroix, Vandervelde, Hymans, Renkin; de goeverneur van Brabant, Beco; de pauselijke nuntius, Locatelli; de volksvertegenwoordigers Neven, P.E. Janson, Féron, Braun, burgemeester van Gent; Devèze, Crick en Pècher, Lamborelle, Bertrand, enz.; de senatoren de Favereau, 't Kint de Roodebeke, Goblet d'Alviella, Braun, Jottrand, prokureur-gene-

raal; Solvay, Magnette, staatsminister Woeste.

Verder de gemeenteraad van Brussel met burgemeester Max en de schepenen aan het hoofd, de burgemeesters en schepenen der voorsteden. Opgemerkt en bijzonder omringd Dr. Depage in uniform van majoor, enz. enz.

Te 5 1/2 uur zingen de meisjes der stadsmoederschool de «Brabançonne» en nu klinkt het: «de Koning!»

Onder het geroep van: «Leve de Koning», dat niet ophouden kan, komt Z. M. de zaal binnen, vergezeld door kroonprins Leopold, prins Karel en prinses Marie-José.

Na eenige woorden afzonderlijk te hebben gesproken tot de gezanten, een voor een, blijft hij voor den burgemeester staan, die tot den Koning een toespraak richt, waarin hij de gevoelens vertolkt welke de hoofdstad voor den Koning bezielen. »

* * *

Ja, 't was een gansche ommekeer in België's hoofdstad en na de lange nachtmerrie, scheen het velen een droom toe.

Een korrespondent meldde nog uit die dagen, uit Brussel aan «De Telegraaf»:

«De Brusselaars hebben de vreugde lang genoeg ontbeerd om het zalige geluk der laatste dagen driedubbel te waardeeren. Misschien zal men later getuigen dat de jarenlange kommer den kinderlijk-onbezorgden Brusselaar wat ernstiger heeft gemaakt, doch thans ontplooit zich zijn luchthartige, blijde natuur ten volle, en men zou, indien men de stemming onder de bevolking waarneemt, in den waan raken dat al het ontzaglijke leed en de indringer, die het zoo gewetenloos en moedwillig veroorzaakt heeft, reeds vergeten zijn.

Toch hebben wij nog kortelings op wreede wijze de naweën van zijn verblijf ondervonden. De Hollandsche bladen hebben reeds bijzonderheden gepubliceerd over de vreeselijke ontploffingen aan de Middenstatie en het station van Haeren, waarbij tal van menschen het leven verloren, niet alleen de hyena's die poogden roof te plegen te midden van de puinen, doch ook een ambulancedrager van het Roode Kruis, terwijl een aantal zijner kollega's gewond werden. Men heeft hier algemeen de overtuiging, dat de ontploffingen niet door een ongelukkig toeval veroorzaakt werden, maar dat er wel degelijk «bombes à retardement», die automatisch op een vooraf vastgesteld uur ontploffen, in 't spel waren. Men heeft blijkbaar te doen met een echt Duitsche machinatie. De treinen bevonden zich Zondag reeds verscheidene dagen in het station, en klaarblijkelijk wisten de Duitsche soldaten, die zich aan plundering hebben overgeleverd, nauwkeurig op welk oogenblik het «ongeval» zou plaats hebben. Men verwacht dat de Belgische overheid een zeer ernstig onderzoek zal doen en dat maatregelen zullen genomen worden om hen, die verantwoordelijk zijn, hun straf niet te laten ontgaan, ook al bevinden zij zich reeds in Duitschland.»

De koninklijke intocht zou in 't buitenland ook een diepen indruk maken. Reeds den volgenden dag had «De Telegraaf» te Amsterdam een volledig verslag over de plechtigheid. Nu schijnt ons dit heel natuurlijk, maar toen was er geen telegraaf, geen telefoon, geen trein zelfs.

Een korrespondent meldde, hoe hij zijn berichten moest overbrengen en dat geeft wel een kijkje op het leven der dagbladschrijvers in die dagen.

«Dan maar zelf naar de grens! was gisteren te Brussel mijn wanhopig besluit, toen ik een middel zocht om mijn kopie naar de redactie van «De Telegraaf» te krijgen. Brussel was immers in feest. De restaurants verkochten wel koffie, maar geen voedsel; dat bracht te veel werk. Alle winkels sloten tot vijf uur. Niemand arbeidde en ook koeriers, die met auto's 't land doorkruisen, namen vakantie. Want wie wilde het grootsch schouwspel, de blijde intrede van den Koning, missen?

Ja, er was een auto naar Holland gereden, maar veel te vroeg, nog vóór de feestdrukte zich ontlooipte. En daar stond ik nu met mijn verslag te midden der nog joelende menigte te Brussel, op tachtig kilometer van het eerste Hollandsche telegraafkantoor. Dan maar zelf naar de grens, op de fiets, en we vingen den langen tocht aan. En toen we door de mooie Kempen reden, waar 't maanlicht geheimzinnig door de zwijgende bosschen gleed en aan den gevel der eenzame woningen zoo statig de vlag hing, bedachten we, hoeveel we nog van den gelukkigen ommekeer in België te vertellen hebben.

Een luid «Halt!» stoorde ons in 't gemijmer en een Belgisch schildwacht schoot uit een hoekje. We traden het wachthuis binnen en het formeel onderzoek ging weer over in een gezellig praatje met een IJzer-man, die uit Brugsche ouders te Parijs geboren was, nooit vroeger in 't land der vaders was geweest en in 't leger Vlaamsch geleerd had, wat hij mij nu gaarne door zijn spraakzaamheid bewees. En 'k moest ook hier verslag uitbrengen van den hoogdag te Brussel en daarna wenschte de opgewekte piot met zijn vriendelijk gezicht me «goe' voyage» toe en reed ik verder langs het fietspad, dat als een streep zilver door de heide liep.

De Hollandsche schildwacht was verbaasd over den nachtelijken bezoeker en leidde me bij den luitenant in een heerlijk verwarmd loodsje. De zeer minzame officier had maar slechte hoop voor me op 't vinden van logies te Roozendaal, waar de menschen zeer vast slapen, bood me daarom een leunstoel aan en zette een lekkere kop thee en zoo komt het dat ik nu zit te schrijven aan de grens te Nispen, om alles aan het telegraafkantoor van Roozendaal af te geven, zoodra dit open gaat.»

Intusschen duurden te Brussel de ontvangsten en plechtigheden voort.

Daags na de intrede had in de hoofdkerk een plechtig Te Deum plaats in aanwezigheid der koninklijke familie, den staf en allerlei overheden.

Ook bezocht de Koning het gerechtshof, wat

een hulde beteekende aan de magistratuur. Daarover las men de volgende mededeeling:

«'t Is een heel karwei geweest om in het Paleis van Justitie te Brussel — men kent dit indrukwekkend gebouw — eenigszins de sporen van 't verblijf der Duitschers te verwijderen. Men weet, dat dit een reusachtig werk is, overal waar Duitschers genesteld hebben. In de audiëntiezaal had men onder draperieën en vlaggen veel Duitsch vandalisme weten te verbergen, toen de Koning hier door het Verbrekingshof ontvangen werd. Het woord werd gevoerd door den eersten voorzitter, den heer Van Iseghem, den procureur-generaal Terlinden en den stafhouder der balie Hanssens.

Deze zitting was te merkwaardiger, daar de Duitschers, zooals men weet, in Belgische gerechtszaken ingegrepen hadden, zoodat de rechtbanken haar zittingen schorsten. De eerste voorzitter, de heer Van Iseghem, wees hierop, toen hij o.m. zeide: «De magistratuur en de balie bleven moedig op haar post, maar toen Belgen, die hun land verrieden, met onze vijanden samenspannen, om België te verdeelen, toen het optreden van 't gerecht om deze misdaad te vrijdelen, verhinderd werd, en de bezetter magistraten van het Brusselsch beroepshof trof om hun getrouwheid, hun plichten en hun eed, verdedigden we fier de onafhankelijkheid van den rechter en schorsten we onze zittingen. Heden hernemen wij ze in de vreugde der verlossing.»

't Volgend bericht herinnert aan een andere plechtigheid, vier dagen na de blijde intrede.

«De Fransche troepen, die onder bevel van Koning Albert, aan het offensief in Vlaanderen hebben deelgenomen, kwamen Dinsdag te Brussel aan. Burgemeester Max en de schepenen van de hoofdstad verwelkomden hen aan de Ninoofschsche Poort. De burgemeester sprak tot den bevelhebber generaal Bablon en riep hem en zijn troepen in naam der stad Brussel een hartelijk welkom toe. «'t Geestdriftig onthaal der Fransche troepen gansch België door, vervolgde Max, getuigt van onze gevoelens van dankbaarheid en bewondering voor de ongeëvenaarde soldaten, die in dezen oorlog zoo krachtig meegewerkt hebben tot de zege van een zaak, waarvan de toekomst der menschheid afhing. Maar voor den generaal en uw troepen is onze ontrouwing nog inniger, want wij weten welke rol gij vervuldet in dat geweldig offensief in Vlaanderen, waar Franschen, Engelschen en Belgen, aangevuurd door denzelfden hartstocht, hun broederschap in de wapenen in dezelfde overwinning bevestigden. Ik groet de helden van dezen grooten veldslag, die door de beslissende resultaten België bevrijdde van het gruwelijk juk, dat sedert vier jaren op 't land drukte. En in 't gevoel van levendige en oprechte dankbaarheid begroet ik u, generaal en uw soldaten, hier op den drempel der hoofdstad, met dezen kreet, die uit het diepste van ons harte rijst: «Vive la France!»

En duizenden omstanders herhaalden met geestdrift dien kreet en brachten aldus den Franschen soldaten een indrukwekkende ovatie.

Generaal Bablon antwoordde met een woord van hulde voor Max en 't Belgische leger, waarvan hij den heldenmoed leerde waardeeren.

Op de tonen van de «Brabançonne», de «Marseillaise» en vroolijke marschen, trokken de troepen Brussel binnen en langs den ganschen weg dreunde dezelfde hartelijke welkomstkreet «Vive la France!»

Over den opmarsch der troepen gaf men berichten als deze:

Londen, 21 November.

«Hedenochtend hervatten het 2° en het 4° leger hun opmarsch naar de Duitsche grens. Onze troepenbeweging heeft geheel overeenkomstig het vastgestelde program en zonder incidenten plaats. Op onzen rechtersvleugel rukken onze vooruitgeschoven afdeelingen naar de Maas ten Zuiden van Namen, op; de linkersvleugel bereikte de algemeene linie Gembloux—Waver.»

Londen, 21 November.

«Reuter verneemt, dat de Britsche kavalerie bij haar opmarsch naar de Duitsche grens heden het slagveld van Waterloo gepasseerd is. Gisteren werden op verschillende punten van het front Duitsche kanonnen door Engelsche officieren overgenomen. De Duitsche officieren, aan wie de taak met de Engelschen te onderhandelen opgedragen is, zijn allen gekozen wegens hun kennis van de Engelsche taal. Een van hen schreef in een gesprek met een Engelsch korrespondent zijn kennis van het Engelsch toe aan het feit, dat hij langen tijd kapper in Victoria Street is geweest.»

Londen, 21 November.

«Onze troepen trokken Bastogne en Habay in België binnen. Duizend Duitsche soldaten, waaronder een kolonel, die zich niet tijdig teruggetrokken hadden, werden gevangen genomen.

In den Elzas bezetten wij Zitterheim, Phalsburg, Gottesheim, Longaihe, Neufbrisach, Hunningue en Merckelsheim.»

Die troepen trokken dus naar Rijnland, om het te bezetten.

XL.

DE INTREDE VAN DEN KONING TE LUIK.

Wij willen in dit hoofdstuk het woord geven aan den korrespondent van de «Telegraaf», een blad, dat toen zeer goed ingelicht werd over alle gebeurtenissen en daartoe kosten noch moeite ontzag. Het verslag, dat hier volgt, is alleszins merkwaardig en geeft een duidelijk beeld der laatste Novemberdagen van 1918.

«Ja, er zijn veel bevoorradingsstreinen en zoo is er gelegenheid mee te reizen», zei me de vriendelijke kommandant van het station Mechelen, dat we na zijn, ons bekende, vredesdrukke, nu zoo verlaten terugvinden. Maar ravitailementsstreinen rijden nu juist niet op de minuut.

't Lokte me dus meer met de fiets België te doorkruisen, zooals ik het deed van Nieuwpoort

tot Brussel. Nu ook maar weer op het trouwe rijwiel Oostwaarts, al zijn de wegen oneffen en vuil, maar dan kan men afstappen, waar men wil en eens praten met wie men verkiest.

En zoo reed ik met zekere ontroering den weg van Mechelen naar Leuven af.

Boort-Meerbeek, Campenhout, Sas, zie ik al dus terug en zouden we die plaatsen in dezen overwinningsroes niet te licht vergeten? Ge herinnert het u nog wel, lezer, hoe na den terugtocht van het Belgische veldleger binnen de veste Antwerpen, de man, die nu onttroond te Amerongen vertoeft, Koning Albert nog eens wilde omkopen en hoe de Belgische troepen hierop antwoordden met uitvallen in de richting Leuven, waardoor de Duitschers, die naar Frankrijk rukten, zeer gehinderd werden en veel tijd verloren.

Welnu, Boort-Meerbeek, Campenhout, Sas herinneren ons aan die gevechten en de ruïnes spreken er insgelijks van. 't Is nog vroeg en de zon, die ginds achter den heuvel rijst, werpt haar morgenrood over de vlakke, waar veel jonge Belgen hun schoon leven offerden.

'k Gedenk ook vrienden, die hier bleven. En neen, we mogen ze niet vergeten hen, die nu sluimeren in het land, dat thans zoo vreedzaam is; hen, die in de meest kritieke dagen met zoo veel dapperheid hun plicht en meer dan hun plicht deden.

We naderen Leuven... en dus de ruïnes. Daar ligt Bueken, bijna geheel platgebrand en achter de witte school rijst een stomp van den toren met een brok kerkmuur op. Hier en daar heeft men wat herbouwd, of men is er nu mee bezig, maar overal toch nog blijven de sporen van Duitsch vandalisme.

«Alles moedwillig uitgebrand», zegt me een boer en hij huivert nog bij de herinnering aan de dagen, die hij nooit vergeten zal en daarom ook vertelt hij met zoo'n vreugde, hoe snel de vijand vluchtte en hoe vlug de verlossers kwamen.

Ruïnes langs den ganschen weg, maar op dakloze huizen en op waggelende muren heeft men toch de vlag oestoken, al is het er soms maar een van gekleurd papier.

Een zeer scherpe helling en we rijden den Cesarberg af, Leuven binnen. En het klinkt misschien vreemd voor een stad, die nog zooveel gruwelijke wonden draagt, maar waarlijk Leuven ziet er vroolijk uit met zijn vlaggentooi in de kronkelende straten en nog meer met zijn zoo opgewekte bevolking.

We rijden naar de Markt. Het plein is vol met Fransche soldaten, die op reis naar Duitschland zijn en zich met de burgers onderhouden. Deze vertellen aan de poilu's, wijzend op de ledige vakken, waar eens huizen stonden, en op de gehavende Sint Pieterskerk, hoe de Duitschers bij hun brandstichting en moordertij te werk gingen. Op de pui van het wonderschoon, gelukkig gespaarde stadhuis, staan Belgische infanteristen en dat moet vooral voor de Leuvenaars, die zoo jammerlijk de misdaden der Pruisische kultuur ondervonden, wel een heerlijke aanblik zijn.

Rond de hoofdkerk lijkt het een Vlaamsche

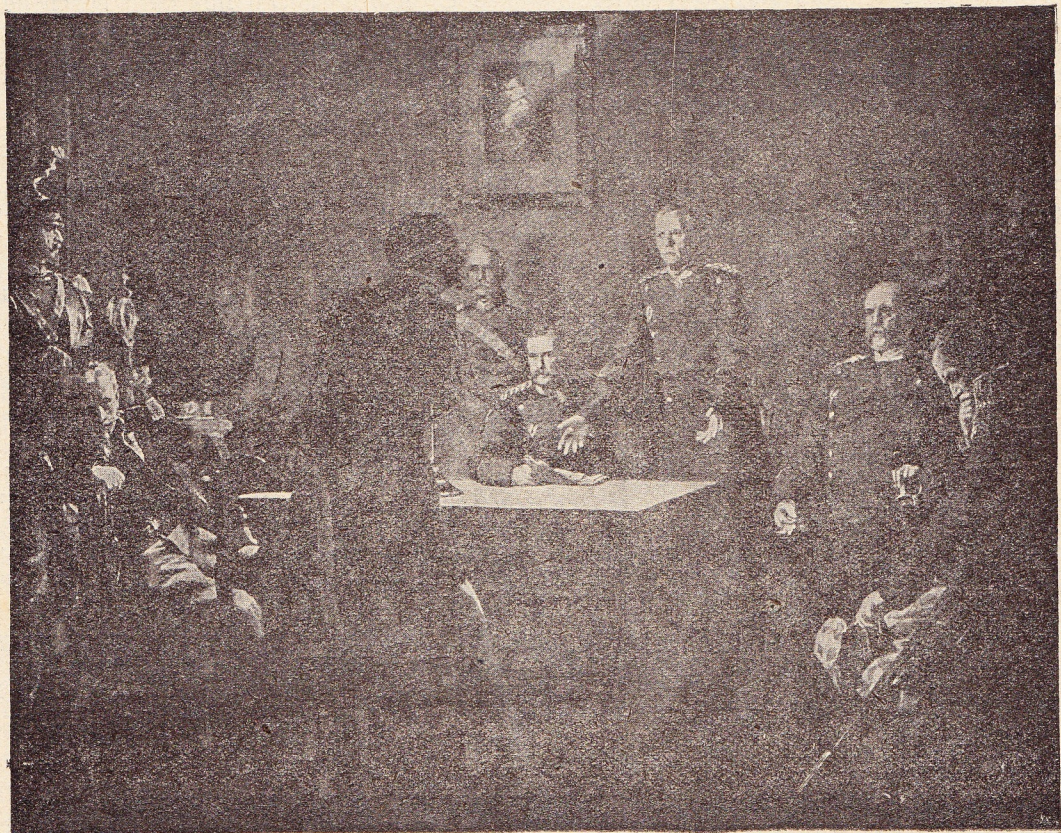
Uit den strijd voor groot Duitschland : Gevecht op de barrikade te Berlijn, 18 Maart 1848.

foor. In voorloopig van hout of steen opgebouwde vertrekjes drijven Leuvenaars, die hun huis zagen afbranden, handel.

De Statiestraat, die intusschen als « Bondgenootenlaan » herdoopt is, vertoont zeer veel ledige vakken, gelijk ook de boulevards en het wilde gras groeit er tusschen de steenbrokken.

In het station is de vuile boel der Duitschers wat opgeruimd en de Belgische ambtenaren doen er mede militairen dienst. Er is een Fransche en een Belgische kommandant en tusschen beiden hun legerafdeelingen heerscht de beste verstandhouding.

Een piot stookt een kolenvuur op, waaromheen

Vijftig jaar geleden. Te Donchéry bij Sedan werden de onderhandelingen over de kapitulatie van het Fransche leger gevoerd. Achter de tafel staat Moltke, aan zijne linkerhand zit Bismarck.

Fransche vrouwen en kinderen hurken. Deze wachten op den terugkeer naar hun vaderland, want overal ontmoeten we nog vluchtelingen uit Frankrijk en West-Vlaanderen, destijds door de Duitschers, meestal op onbarmhartige, ruwe wijze weggevoerd.

We gaan weer buiten... En ook om ons heen zien we ruïnes, waar de menschen zoo goed en kwaad als het gaat zich genesteld hebben, om toch maar thuis te zijn.

Het Stationsplein. Een hovenier werkt in het plantsoen, waar de Duitschers eens wreed vermoorde burgers begroeven en dus een gruwelijk kerkhof maakten, want de slachtoffers werden er haastig in den grond gedolven en later door de Belgen met eerbied ontgraven. Het zal een onvergetelijk plekje blijven en zeker is 't een goede gedachte, deze plaats van naam te veranderen en «Martelaarsplein» te doopen, want als martelaars zijn ze gestorven, allen die hier bij het station en in de naburige straten onder de kogels der dulle Duitschers vielen.

Te Leuven staat men voor een groot werk van herbouwing. Laten we hopen, dat zulks met oordeel en smaak geschieden zal, om het karakter der oude, historische steden te bewaren.

En dat er nu Belgen en Franschen langs Leuven's puin naar Duitschland trekken, is wel een wrake van het Recht.

En als ik nu verder rijd, bevind ik mij eensklaps te midden van een Fransch leger, dat naar Thienen marcheert.

Welk een lange kolonne voetvolk, artilleriewagens. Een goede geest bezielt de mannen. «Naar den Rijn!»

Neen, dat had Duitschland nooit vermoed!

En toch is het werkelijkheid.

Leuven—Thienen is slechts een etappe op den weg naar Duitschland. Op andere wegen marcheerden Belgen, nog op andere Engelschen en Amerikanen in die richting.

De zon duikt weg en een dikke mist valt neer.

't Scheen ons of de natuur in diepe rouwe was en treurde met zooveel verslagenen en bedrukten, zooveel weduwen en weezen, verbannen en gescheidenen, moedellozen en wanhopigen, verminkten en gewonden, verbrijzelden en jonge grijsaards, gevangenen, gedeporteerden en geïnterneerden; of ze meeschreide om al dat leed, al die verschrikking, dat geweld, dat onrecht, die wreedheid, den dood.

Nooit zullen we die droevige avonden vergeten, als geen klank ons uit 't arme, afgesloten, in nevelen gehuld landeke tegenkwam.

Maar dat lijden is voorbij, het Recht overwint, en de mist kan de stemming der soldaten niet bederven.

De Franschen rukken immers Oostwaarts...
«Vers l'Allemagne!»

Dat schijnt ons tegen te klinken uit 't gedreun der laarzen op de keien, 't gerol der wagens, het gedaver van auto's, uit 't gelach en gescherts der mannen, en uit den mist doemen de gestalten op van mannen en vrouwen, die op de akkers werken, maar nu den arbeid staken en naar den rand van den weg snellen, om 't vroolijk getrek te zien. En een lach monkelt op hun wezen, en ze roepen 't oprecht gemeend:

«Vive la France!»

Zoo hebben ze de Duitschers langs diezelfde baan zien aankomen in 1914; of neen, zóó niet... want overal kraaide de roode haan, huizen en hoeven vlamden, en opgejaagde, met schrik geslagen vluchtelingen verhaalden van gruwelijke moorderijen, en angst hing over de streek, waar de zeis van den dood die van den vreedzamen maaier verving. Dat is vier jaar geleden en het waren vier ontzettende jaren.

En toen keerden de Duitschers langs dezen weg terug, maar niet meer huilend van «Lieb Vaterland müsz grösser sein», doch als vluchtende horden, die veel uitrustingsstukken verkochten om geld te hebben, en wagens en auto's moesten achterlaten, welke we als wrakken terzijde zien staan.

Nu trekken de Franschen naar Duitschland.

't Is wel wat anders dan «nach Paris». En uit de met vlaggen getooide huizen komen de mannen, vrouwen en kinderen de overwinnaars genegen groeten, en de soldaten knikken terug of streelen de knaapjes en meiskens, en hun optocht is waardig en ernstig, zooals hun gansche strijd was.

Thienen steekt in feestgewaad, en vele straten zijn drevén van sparren geworden met slingers van vlaggen, groen en bloemen aan de muren, met triumpfoorten en opschriften.

'k Blijf niet bij de Franschen, want ik wil bij onze Belgen zijn, en ik rijd door naar Sint-Truiden.

Onderweg hoor-ik, dat de Koning heden zijn intrede te Luik doet en ik maak dadelijk het plan naar de Waalsche hoofdstad te fietsen.

Van Thienen dus naar Sint-Truiden, van daar naar Ans. En overal staan zegebogen voor onze terugkeerende soldaten en wapperen de vlaggen.

Bij Ans begint reeds de feestdrukte. Te Luik zelf laait ze hevig op.»

En de korrespondent meldt dan uit Maastricht aan zijn blad:

«Twee uur geleden heb ik Luik verlaten, dat in zijn zee van licht met zijn rijke vlaggentooi en schitterende illuminatie aan de grootsche feestdagen van vroeger herinnerde. En welk een blijder hoogdag kon Luik wel viëren dan heden, waarop het na vier jaar lijden en schrikbewind zijn koningspaar begroeten mocht en niet alleen het koningspaar, maar ook den held van Luik, generaal Leman, die door zijn dappere verdediging der veste den vijand ophield en die de Belgische Maasstad de orde van 't eerelegioen deed toekennen.

Op 24 November, dus nog geen week geleden,

hadden de Duitschers Luik verlaten en de volgende dagen hadden de overheden en inwoners gebruikt om groote schoonmaak te houden, zooals dat overal na 't vertrek van 's keizers troepen hoog noodig is, en vandaag prijkte de stad dan ook in feestgewaad. Niet alleen zagen we aan alle gevels de vlaggen van België en van de geallieerde landen en verdere banieren, schilden, guirlandes, maar in de straten hingen ook allerlei opschriften en vele partikulieren drukten ook op eigenaardige wijze op kleurige uithangborden het algemeen gevoelen uit, als bijvoorbeeld:

«Liège et l'Yser ont vaincu le kaiser.»

Al zeer vroeg wemelde de stad van volk, allen met de nationale kokarde en de kleuren der bondgenooten getooid en de menschen zijn van verre gekomen, zelfs van de heuvels en uit de dalen langs de Vesdre en de Ourthe, van 't land van Herve en Haspengouw, van de Hollandsche grens, van Spa, waar onlangs nog dat geweldig offensief geregeld werd en de keizer de vlucht nam. Tusschen de Belgen wandelen Franschen in hun blauwe uniform, Kanadeezen, Hooglanders, wier rokie groote belangstelling wekt, Amerikanen en allerlei, nu bevrijde krijgsgevangenen, nog met gekleurde strepen op hun kleedij, als de herinnering aan de lange maanden onder Duitsch schrikbewind doorgebracht.

De hooge bezoekers zouden per aëroplaan van Brussel komen en op het vliegplein van Ans dalen, maar om het mistige weer werd van dit voornemen afgezien, zoodat de reis per auto geschiedde. Uren voor de aankomst stonden de toeschouwers reeds opgehoopt in de rue Hesbaie, Sainte Marguerithe, op de Place Notger, de Place Saint Lambert, bij 't stadhuis, op de Place Verte en verder langs den aangegeven weg, dien de stoet volgen zou. De menschen stonden voor de ramen, op balkons, op ladders, stoelen, banken, van huis meegebracht, zaten in de goten, op de daken, in boomen, zooals we het te Gent en Brussel hadden gezien. Het geduld werd op een lange proef gesteld, maar de stemming was voortreffelijk en eindelijk dan toch naderde de stoet.

Voorop reden de Koning en de Koningin en naast den vorst ontwaarde men generaal Leman, zoodat men zich het geestdriftig gejuich, het machtig gejubel voorstellen kan, dat van het hoogste punt der rue Hesbaie tot de Avenue Rogier rolde en vergezeld ging van gewuif met zakdoeken, vlaggetjes, hoeden en petten.

Wie dacht niet aan de bange dagen van Augustus 1914, toen Visé, Mouland, Berneau, en Luik lagen te daveren van 't gehuil der kanonnen, toen vluchtenden van afschuwelijke misdaden getuigden, daar in het mooie land van Herve door de woeste horden bedreven, toen ondanks moedigen tegenstand, de forten vielen en toen in Duitschland de klokken luidden en 't volk juichte omdat Luik gevallen was. Dit waren zware oogenblikken en lange, droevige maanden van terreur volgden, maar deze laatste Novemberdag was er voor Luik een van opstanding, die de belooning bracht voor trouw en standvastigheid en het was de vrijheidskreet, het oude

lied der verlossing, dat nu uit de menschenzee jubelde.

De kroonprins stapte in zijn kompaganie mee in het defilé, dat voor den Koning, generaal Leman en de hooge stafofficieren voorbij trok.

Daarna hadden de gewone ceremoniën plaats. In het provinciaal paleis werd het vorstenpaar verwelkomd door M. Delvaux de Tenffe, gouverneur, en in het stadhuis door burgemeester Kleyer, en in de toespraken was Luik's rol in het begin van den oorlog natuurlijk het hoofdthema. Om 4 uur verlieten de hooge bezoekers het stadhuis en begaven ze zich langs de reeds schitterend verlichte monumenten en gebouwen, als het Perron, 't symbool der vrijheid van de oude bischopsstad, Le Bazar de la Place Saint-Lambert, het stadhuis.

Aan het portaal van de kathedraal werden de souverainen ontvangen door den bisschop met het kapittel en de geestelijkheid. Monseigneur sprak zijne vreugde uit over dit bezoek en de verlossing, en de Koning antwoordde in hartelijke termen, waarna 't kerkkoor op indrukwekkende wijze een danklied aanhief. Met de nationale liederen eindigde hier de korte, maar treffende plechtigheid en nimmer was de menigte moede te wachten op de stonde, dat zij het vorstenpaar nog eens zien en toejuichen kon. Ook de troepen — een zeventuizend man Belgen en een detachement Franschen — genoten een ware ovatie van de geestdriftige burgers.

't Was reeds avond geworden, toen de hooge gasten de stad verlieten. Maar Luik zet het feest voort, vooral daar honderden soldaten na vier jaar scheiding met verlof en dus weer thuis zijn. Morgen, Zondag, heeft er bovendien nog een groote vaderlandsche volksbetoging plaats, waaraan met de burgerij ook de Belgen, de Engelschen, Amerikanen, Franschen, Italianen, Serviërs en Roemeniërs zullen deelnemen, want alle legers zijn nu te Luik vertegenwoordigd, hetzij als aktieve troepen op hun weg naar Duitschland, hetzij als bevrijde gevangenen.

Dat is wel de wrake van het Recht. Met den aanval op Luik in 1914 is de schending van dat recht begonnen en 't is nu uit Luik, dat er ook bezettingstroepen naar den Rijn op marsch zijn. Dat gevoelden wij, toen we met Fransche troepen in Oostelijke richting meetrokken.

Aldus heeft de hoofdstad van Wallonië heden haar verlossing bekroond door de heerlijke ontvangst van Albert en Elisabeth, die hun blijde intrede deden.

En dat alles trilde in me toen ik den donkeren weg langs het kanaal opreed...

Visé! Daar moest ik den weg vragen en hulpe loos scharreide ik daar in het puin rond.

Dan een andere zwarte plek.

Mouland!

Nog zoo'n sprekende naam uit 1914.

En nog een rit en eensklaps bevond ik me in de gezellige drukte van het gewone leven, van het goed verlichte Maastricht.

Van Mechelen over Leuven, Thienen, Sint-Truiden naar Luik en ten slotte naar Maastricht, en eerst het werk in het telegraafkantoor, voor

ik rust nemen mag: ik geloof, dat die rust na zoo'n rijwieltocht verdiend is.

En dan morgen naar Aken, naar Duitschland! Alvorens we evenwel onze soldaten naar Duitschland volgen, moeten wij nog de laatste wapenfeiten aan het Italiaansche front vermelden, en zien hoe daar de oorlog eindigde.

XLI.

DE INSTORTING VAN OOSTENRIJK.

Het Verdrag van Padoua

Om de eenheid in het zoo snel verloop der gebeurtenissen te behouden, hebben we ons tot het Westelijk front, het voornaamste, waar de beslissing viel, bepaald.

Een korte opsomming van 't gebeurde op andere fronten zal volstaan.

De Italianen begonnen hun zegerijk offensief op 23 Oktober 1918, dat door generaal Diaz in overeenstemming met Foch te Senlis was voorbereid. Diaz beschikte over 51 Italiaansche divisies, 3 Britsche, 2 Fransche en een samengesteld uit Tjeko-Slowakken, die Oostenrijk sinds lang den rug hadden toegekeerd.

De strijd begon met eenige gevechten op de vlakte van Asiago, de bezetting van Grave di Papadopoli en het Grappa-massief.

Den 25en toonde de vijand, dat hij zich hardnekkig wilde verdedigen, maar het 4e leger vermeersterde toch den Perticaberg en de brigade Aosta nam Valderca. Aviateurs werkten hardnekkig mede en bestookten aanhoudend de Oostenrijksche depots en kolonnen met bommen en torpedo's.

Den 27en Oktober werd het offensief algemeen. In den nacht te voren trokken het 12e Fransch-Italiaansche leger (Fransche generaal Graziani) en het 8e Italiaansche leger (generaal Caviglia) over de Piave, ofschoon de stroom sterk gezwollen was en er een hevig bombardement woedde.

Met de ochtendschemering bestormden ze de eerste linies der Oostenrijkers, gesteund door hun artillerie van den anderen oever.

Ten Zuiden viel intusschen het 10e Engelsch-Italiaansche leger van lord Cavan ook aan en maakte al spoedig 9000 gevangenen met 51 kanonnen buit. Het 14e Britsche korps (generaal Babington) nam Tezza en Borgo en het 11e Italiaansche korps Paolini kwam in bezit van Roncadello.

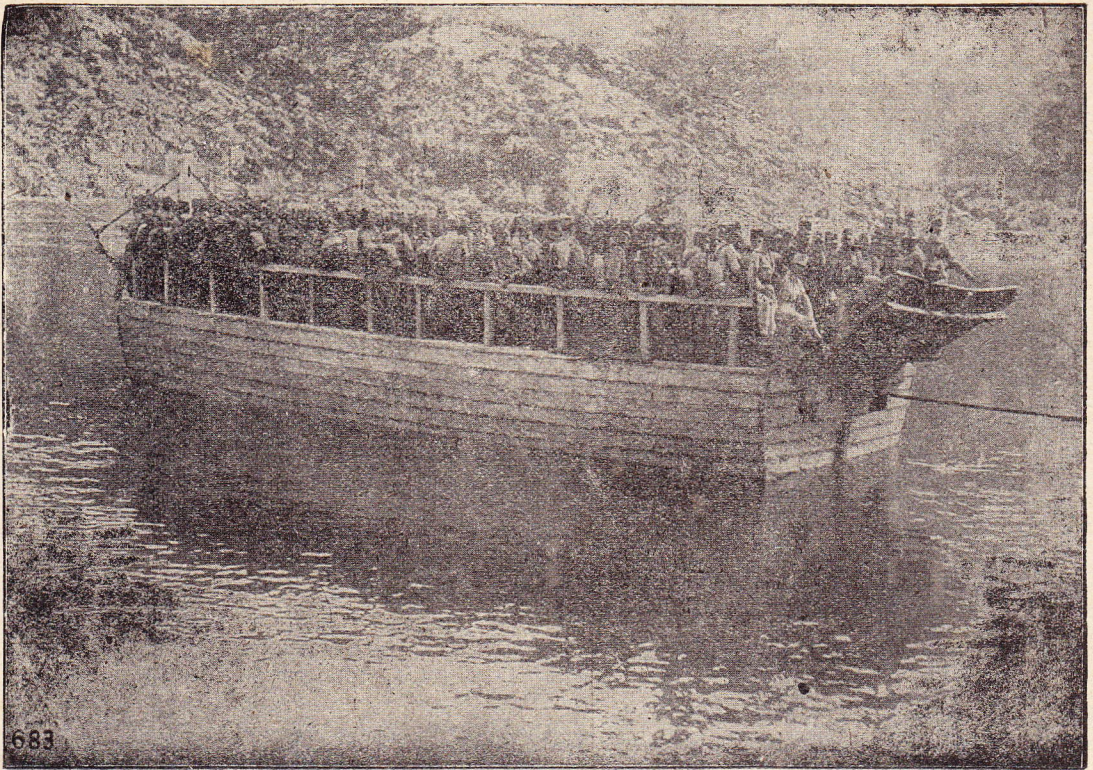
De Oostenrijkers gaven Santa-Lucia-di-Piave op.

Versterkingen wisselden de vermoeide troepen af en de bondgenooten kregen den Oostelijken oever stevig in bezit.

Den 29en nam het leger Graziani de hoogten van Valdobbiadene en de vlakte van Sernaglia, terwijl Caviglia vasten voet kreeg te Susegana. Lord Cavan had talrijke machinegeweren te trotseeren, maar forceerde toch de Monticano.

De weerstand der Oostenrijkers verflauwde zeer: de gevangenen stroomden toe.

Caviglia veroverde Conegliano. De nederlaag begon. Men zag allerlei voorraden in brand staan, ook vliegpleinen, het voorteeiken van een aftocht dus.

Oostenrijksche troepen worden met een veerpont de Save overgebracht.

Den 29en zond Diaz de reserven in 't vuur, onder meer het 3de leger. Van de Brenta tot de zee lag nu een front, waar drie vierde van het Italiaansche leger samen streed met Franschen, Britten en het 332e regiment Amerikanen.

Caviglia bereikte Vittorio, Cavan Oderzo en de Oostenrijkers weken steeds verder.

Het 3de leger trok eveneens over de Piave te San-Dona-di-Piave. Men telde reeds 33.000 Oostenrijksche gevangenen. De buit nam geweldig toe, de vorderingen duurden voort en den 30en rukten de voorhoeden Sacile binnen, waar deze bevrijdingstroepen geestdriftig toegejuicht werden.

De linkervleugel rukte insgelijks vooruit. Het 6e leger dwong den vijand Asiago op te geven.

«Vooruit, soldaten!» luidde een proklamatie van generaal Diaz. «Het uur van de besliste revanche is geslagen. Gansch Italië is met ons. Vooruit! Het onsterfelijk vaderland wil het!»

En 't was nu voor de Oostenrijkers de volle nederlaag. Den 31en vluchtten de Oostenrijkers in massa door de valleien, om de geulen der Tagliamento te bereiken. Gevangenen gaven zich talrijk over. Kanonnen, materiaal, ontzaglijke voorraden vielen onbeschadigd den overwinnaar in handen. De wegen lagen vol dooden, gewonden, geweren, ransels, weggeworpen in de wilde vlucht.

Het 6e leger rukte vooruit in het dal der Brenta, het 4de brak de linie van den vijand op den Grappa en nam al zijn geschut. Het 12e, 3e, 8e en 10e leger hadden nauwelijks nog tegenstand in hun zegevierenden opmarsch.

Reeds den 29en Oktober, om 20 uur 30, meldde een radio uit Boeda-Pest aan 't Italiaansch opperbevel de ontruiming der Venetiaansche vlakke en vroeg het schorsing der vijandelijkheden.

Het front was bezweken onder de zware slagen. De revolutie brak uit. We hebben daarover reeds gesproken, toen we aantoonde hoe zulks den toestand van Duitschland hachelijk maakte.

Alle nationaliteiten der Donau-monarchie verklaarden zich onafhankelijk en de keizer had Weenen verlaten. Gevolmachtigden verschenen aan de Italiaansche linie. Diaz meldde zulks aan den eersten minister Orlando, die zich te Parijs bevond.

Den 30en ontving hij onderrichtingen en de acht gevolmachtigden, onder leiding van generaal von Weber, werden uitgenoodigd zich naar Padoua te begeven voor de onderhandelingen.

Den 3en November onderteekenden generaal Diaz en von Weber het verdrag tot wapenstilstand. De vijandelijkheden zouden den 4en om 15 uur eindigen.

Intusschen stortten de legers der Habsburgers geheel ineen.

Den 1en November waren de Oostenrijkers in vollen aftocht, beschoten door vliegers, die de voorhoeden vooraf gingen.

De ruiterij rende naar de Tagliamento. Het 6e leger rukte over het gansche Brenta-front vooruit. Op de vlakke van Asiago werden 232 kanonnen genomen. Den 2en November had men 100.000 gevangenen en 2200 kanonnen genomen.

Den 3den November deed het 39e korps nog een geweldigen aanval. De Italianen rukten

De Duitsche generaal Hellmuth von Moltke, die den Fransch-Duitschen corlog van 1870 won.

Trente binnen en sneden de vijandelijke legers van Trentino af. De paniek bij de Oostenrijkers was verschrikkelijk; alles lieten ze achter. De 48e Britsche divisie alleen maakte 20.000 gevangenen met een korps- en drie divisie-generaals. Over zee bezette een afdeeling land- en marinetroepen Triest en de ruiterij kwam te Udine aan.

Dat was een groote voldoening voor den nationalen trots.

De Italiaansche vloot bezette de kust van Istrië en de middenkust der Adriatische zee.

Toen de vijandelijkheden door het verdrag van Padoua eindigden, hadden de geallieerden 10.658 officieren, 416.116 soldaten en 6818 kanonnen genomen.

Keizer Karel en maarschalk Koewess weigerden den wapenstilstand te teekenen, maar generaal von Arz moest de harde voorwaarden aannemen, voorgeschreven door den geallieerden hoogen oorlogsraad: totale demobilisatie van het Oostenrijksch-Hongaarsch leger; behoud in het binnenland van een maximum van 20 divisies op vredesvoet; overgave van de helft der artillerie.

Terugtrekking van het leger over een linie, gaande ten Noorden van de Stelvio, naar de bronnen van de Adige en de Eisach, Brenner, Toblach, grens der Karnische Alpen, Tarvis, Pre-

dilpas ten Oosten der Idriapas, Schneeberg, ten Oosten van Fiume, bestuurlijke grenzen van Dalmatië. Levering aan de geallieerden van al het militair materiaal en de spoorwegen in die bezette zone. Vrijheid van beweging voor de geallieerden op alle wegen, spoorlijnen en waterwegen van Oostenrijk-Hongarië en gebruik der verkeersmiddelen. Verlof om op ieder oogenblik de strategische punten te bezetten. In veertien dagen, ontruiming van Oostenrijk-Hongaarsch gebied door Duitsche troepen, voorloopig bestuur in het bezette gebied door de plaatselijke overheden, onder toezicht der geallieerden.

Terugzending zonder wederkeerigheid, van alle krijgsgevangenen, geïnterneerden of burgerlijke gevangenen. Levering van 15 onderzeeërs, gebouwd van 1910-18 en van alle Duitsche onderzeeërs in Oostenrijk-Hongaarsche wateren; van 3 kruisers, 3 lichte kruisers, 9 torpedojagers, 12 torpedobooten, 1 mijnlegger en 8 monitors der Donau; alle andere marinevaartuigen demobiliseeren en ontwapenen. Vrijheid van scheepvaart voor alle geallieerde oorlogs- en handelsvaartuigen in de Adriatische zee en het Donauebekken, met vrijheid tot bezetting of ontmanteling der Donauversterkingen. Behoud der blokkade.

Groepeering en immobilisatie van alle zee- en

Bismarck, de IJzeren Kanselier, stichter van Groot-Duitschland, ten tijde van zijn minister-presidentschap.

luchtvaartmacht op door de geallieerden aangeduide basissen. Ontruiming der Italiaansche kust en van alle bezette havens, met overgave van al het materiaal. Bezetting der versterkingen en werven van Pola. Teruggave van alle handelschepen, verbod van vernieling voor de ontruiming.

Ja, de voorwaarden waren streng, maar wat kon Oostenrijk nog doen? Overal ontwrichtte het zich, brak oproer uit.

Te Praag werd de staat Tjeko-Solwakijë gesticht, een natie, die onmiddellijk de noodige maatregelen nam om zich stevig in te richten.

De Joego-Slaven, de Duitschers, Polen, Hongaren scheidden zich af en verklaarden zich onafhankelijk.

Tisza werd vermoord en keizer Karel vluchtte.

Italië begroette geestdriftig het nieuws der overwinning.

In alle steden en vooral te Rome was de opgewondenheid groot en uitte ze zich in optochten, betoogingen, feesten. De klokken luidden.

Men dacht er niet aan, dat er nog dagen van

teleurstelling zouden komen, dat de toestand van Europa een krisis moest verwekken, in alle landen en de vrede vele moeilijkheden met zich zou brengen.

In ons land werd de tijding eveneens met vreugde vernomen. Het was de aankondiging van Duitschlands kapitulatie.

Ook hier in 't Westen zou een Padoua volgen. 't Was een kwestie van dagen.

En men bedacht, hoe trouweloos Oostenrijk reeds in Augustus 1914 zwaar geschut zond aan de Duitschers, om dezen te helpen België te verpletteren, waarmee Oostenrijk toen nog niet in oorlog was. Men herinnert zich de ellendige redenen door de Donau-monarchie aangehaald, om te trachten de oorlogsverklaring aan ons land te wettigen.

Nu was de kastijdung gekomen. Het machtig rijk was ineengestort en de Habsburgers, die eens tot wapenspreuk hadden, dat de gansche aarde hun onderworpen was, werden nu vertegenwoordigd door een gevluchten keizer zonder troon.

XLII.

VERSCHILLENDE FEITEN.

Ook de Duitsche keizerin was naar Holland gereisd.

De verslaggevers van het dagblad «De Telegraaf» meldden hierover op 28 November:

«Plotseling kwam gisteravond het bericht, dat de ex-keizerin van Duitschland gisteren toch eindelijk haar voorgenomen reis naar Holland had ondernomen en waarschijnlijk reeds vroeg in den morgen te Zevenaar ons land zou binnenvallen. Het was nog nacht, toen ik reeds op het perron in Zevenaar rondwandelde om getuige te zijn van de aankomst der ex-keizerin. Het was nog volkomen rustig op het station. Het station Zevenaar is in den laatsten tijd meer dan ooit het centrum van internationaal verkeer, waar iederen dag de slachtoffers van den oorlog bij duizenden aankomen, om eindelijk na jaren van gevangenschap naar hun vaderland terug te keeren, naar hun vrouw en kinderen. Tragische speling van het noodlot dat daar nu zoo dadelijk den voet op Nederlandschen bodem zou zetten, de vrouw van den gevallen keizer, de vrouw, die met haar man onder zulke geheel andere omstandigheden in zoovele hoofdplaatsen van Europa onder blijken van eerbied en belangstelling aan de zijde van haar gemaal haar intrede deed. Thans kwam zij naar Nederland om haar man, die gevlucht, ver van zijn land en volk, een toevlucht zocht in ons land.

De ontvangst was verre van schitterend. Nog geen enkele autoriteit was er, waaruit we konden afleiden, dat zoo dadelijk de keizerin denkelijk zou komen. Toch bleek ditmaal het bericht juist te zijn. Om 7.08 werd een extra-trein verwacht, waarmede de ex-keizerin zou aankomen. Blijkbaar was de zaak tot het laatst toe geheim gehouden, want van eenige belangstelling bleek weinig. Triest lag daar het station in den zwaren morgennevel. Tegen 7 uur bleek inderdaad, dat ons wachten niet vergeefs zou zijn. De Duitsche vice-consul te Zevenaar met zijn echtgenoot begeleidde een gezelschap dames en heeren, die reeds 's morgens heel in de vroegte van Arnhem waren gekomen, nl. mevrouw Rosen, de echtgenoot van den Duitschen gezant, mevrouw Malzin, echtgenoot van een ambtenaar van het Duitsche gezantschap, de kamerheer graaf Rantzau, graaf von Solms, gezantschapsattaché, dr. Kusters, gezantschapsattaché en enkele anderen. Met den trein, die 7.07 te Zevenaar aankomt, arriveerde de majoor der maréchaussée Thomson, die in opdracht had de ex-keizerin naar Maarn over te brengen, vanwaar zij per auto naar het kasteel Amerongen zou gaan. Ook de burgemeester van Zevenaar, Ridder Verschuere, was op het perron aanwezig. Verder waren er geen autoriteiten.

Slechts enkele minuten over tijd rolde de trein het station binnen. Hij bestond uit een slaapwagen, twee goederenwagens en drie personenrijtuigen, alle 1e en 2e klassewagens voor het gewone verkeer. Toen de trein stopte, kwamen eenige heeren in burger even op het perron. De keizerin,

die zich met enkele dames van haar gevolg nog in den slaapwagen bevond, liet zich niet zien. De gordijnen, die neergelaten waren, bleven zorgvuldig gesloten. Mevrouw Rosen en mevrouw Malzin gingen den trein binnen als de eenigen die de ex-keizerin het welkom toeriepen op den Nederlandschen bodem. Mevrouw Rosen en mevrouw Buschhammer boden bloemen aan. De heeren van het Duitsche gezantschap reisden met de beide dames en den vice-consul Buschhammer mede, om de ex-keizerin naar Amerongen te begeleiden. In den bagagewagen namen eenige maréchaussées uit Zevenaar plaats, terwijl ook majoor Thomson zich bij het gezelschap voegde.

Om 7.22 vertrok de trein, begeleid door den inspekteur der staatsspoor. Keunen. Zonder eenig oponthoud werd de reis daarna naar Maarn voortgezet.

Over de aankomst der ex-keizerin te Maarsbergen werd aan hetzelfde blad gemeld:

«Hedenmorgen kwam de ex-keizerin van Duitschland, Augusta Viktoria, met klein geleide te Maarsbergen aan. Oorspronkelijk was het plan, dat zij aan het station Maarn zou uitstappen, vanwaar ook de keizer zich naar Amerongen had begeven.

Om 8.22 kwam de extra-trein aansnoren. Deze bestond uit drie personenrijtuigen en twee bagagewagens. In het gezelschap van Augusta Viktoria bevonden zich, behalve de Duitsche autoriteiten, nog de lijfarts, twee kameniers, een dienstbode en een lakei.

De ex-keizerin was vrij wat somberder gestemd dan haar zoon, de ex-kroonprins. Was deze vol vroolijkheid, de vrouw met het grijze haar, die hier den trein uitstapte, was een en al droefheid. Moeizaam daalde ze de treeplanken af, zwaar steunende op den arm, die haar bereidwillig toegestoken werd.

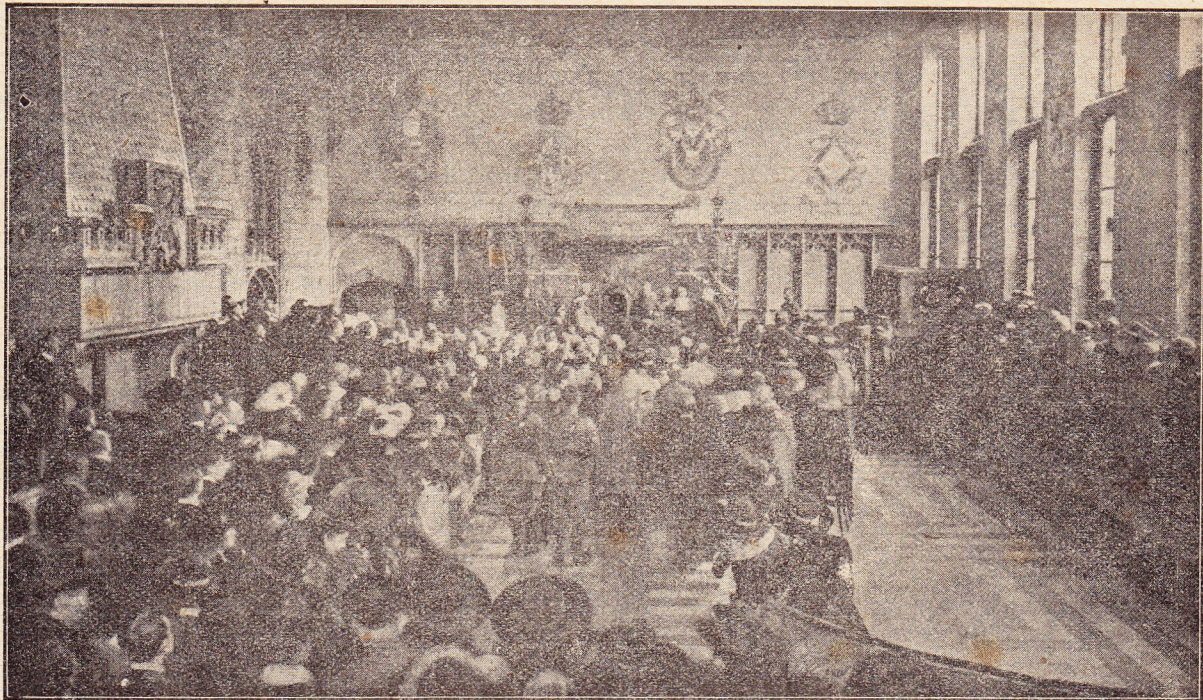
Toen ze langzaam over het perron schreed, maakte ze de opmerking, dat het hier in Holland zoo vreeselijk koud was. Met een korten blik monsterde ze het groepje Amerikaansche, Engelsche en Hollandsche reporters, dat voor deze gelegenheid des morgens vroeg een voetreis van Maarn naar Maarsbergen had gemaakt en daar bemodderd en beslijkt was aangekomen.

Diep terneergeslagen stapte de gemalin van ex-keizer Wilhelm in een der drie auto's, die voor haar gereedstonden en die haar zouden brengen naar het huis Amerongen, het schoone ballingsoord van den monarch.

Spoedig tuffen de drie wagens over den glibberigen weg, die zich grillig kronkelt tusschen de bruine beukenstammen van de bosschen.

Na haar vertrek werden door Duitsche bedienden in feldgrauwe uniform de «Schlafwagen» en de goederenwagens leeggehaald. Eerst wel twintig koffers met linnengoed, die voorzien waren van de woorden: «K. Weiszeugkammer, Neues Palais». Daarna tal van andere koffers en manden, die in een vrachtauto geladen werden. Ten slotte de bagage van het gevolg, waarvan de labels in den kouden ochtendwind wapperden.

Daar prijken de doorluchtige namen van gravin von Keller, graaf von Platte, graaf von Moltke enz. En toen we er nog eens langs liepen, kwam

Ontvangst van het Vorstenpaar op het Stadhuys te Gent.

een lakei met een uitgestreken gezicht, die de labels er afscheurde en de koffers zoo plaatste, dat de namen niet te zien waren. Misschien de laatste dienst, welke deze man aan zijn doorluchtige meesters kon bewijzen.

Om cirka half tien kwam Augusta Viktoria bij den huize Amerongen aan.

Op het getoeter werd de ophaalbrug met een doffen dreun neergelaten, rammelend werden de ijzeren hekken vaneen geschoven en knarsend de poortdeuren geopend. Even zagen we een zwarte gestalte, die onbewegelijk op de binnenplaats stond en op zijn wandelstok leunde....

De ex-keizer !

Hij deed een paar stappen vooruit en hief even zijn stok omhoog.... Toen viel met een slag de poort dicht, de ophaalbrug werd opgehaald en het kasteel lag weer zwijgend en geheimzinnig voor ons in den ochtendnevel. »

Intusschen was de vraag opgerezen, wat er met den keizer zou geschieden. Men twistte over de vraag of Nederland hem zou moeten uitleveren. Lloyd George verklaarde, dat Wilhelm II voor een gerecht zou moeten verschijnen. Als een staaltje der berichten dier dagen en van den geest, geven wij eenige beschouwingen weer.

De « Observer » schrijft in verband met Lloyd George's eisch, den keizer aan 't gerecht over te leveren :

« Deze man draagt op zijn voorhoofd het merkteken van talloze Kains. Hij heeft het kwaad over de wereld gebracht. Door zijn toedoen, rechtstreeks of onrechtstreeks, zijn twintig miljoen menschelijke wezens gedood of verminkt. De gerechtelijke ambten van de kroon hebben

uitgemaakt, dat hij uitleverbaar is, en in staat van beschuldiging kan worden gesteld.

Wat er ook later moge geschieden : hij moet in handen der geallieerden worden overgeleverd. Holland heeft niet het recht, hem te beschermen, en kan hem ook niet beschermen zonder hem tevens zijn schuld kwijt te schelden. Holland kan er niet aan denken, zich te verzetten tegen den eisch der geallieerden, dat hij zal worden uitgeleverd. Er behoeft geen langdurig openbaar proces plaats te vinden op vele punten van beschuldiging, waardoor de hoofdzak maar vertroebeld zou worden, en dat hem slechts een laatste kans zou geven, als verheven martelaar te poseeren.

Zijn schuld staat vast en is monsterachtig. Als Wilhelm II vergeleken wordt met Napoleon, dan beledigt men aldus een der grootsten onder de menschen. Napoleon vond een wereld die alreeds oorlog voerde, Wilhelm II vond een wereld, die in vrede leefde en voor onbepaalde tijd in vrede had kunnen blijven leven.

Rechtdoend zonder hartstocht moet men dezen man hangen of guillotineeren. Wij verklaren dit in volkomen bedaardheid. Een licht te dragen opsluiting zou slechts, ten nadeele van het recht, iederen dag opnieuw de tegenstelling doen uitkomen tusschen het lot van dezen of genen ellendeling, die één persoon doodt, en van den keizerlijken oorlogsmaker, die door het bloed waadde en millioenen deed ten ondergaan. Aan den anderen kant zou een strenge en langdurige opsluiting haar doel missen en in 't eind kwaad kunnen brouwen. De geallieerden moeten in deze zaak eenvoudig en met ernst handelen. »

Uit Parijs kwam d.d. 1 December het volgend zonderling bericht :